ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 8, Sayı: 102, Mart 2020, s. 248-253

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.40265>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
23.12.2019

Yayımlanma Tarihi / The Publication Date
29.03.2020

Mehmet BEYAZ

¹İstanbul Gelişim Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
mbeyaz@gelisim.edu.tr

Seyit Ahmet KETEN

İstanbul Gelişim Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
saketen@gelisim.edu.tr

Uğur CABA

³İstanbul Gelişim Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
ucaba@gelisim.edu.tr

ÖĞRENCİLERİN YANAL DÜŞÜNME İLE BİLİNÇLİ FARKINDALIK DÜZEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Öz

Bu çalışmanın amacı yanal düşünme ve bilinçli farkındalık düzeyi arasındaki ilişkinin değerlendirilmesidir. Araştırmanın amacı doğrultusunda, çalışmanın popülasyonunu İstanbul İli Vakıf Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencileri, örneklemini ise basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile belirlenen 699 gönüllü katılımcı oluşturmaktadır. Tarama yöntemi (bağlantısal model) uygulanarak yapılan çalışmada veriler anket yöntemi tekniği ile toplanmıştır. Katılımcılara kişisel bilgi formu, yanal düşünme ve bilinçli farkındalık ölçeği uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 25 paket programına kayıt edilmiştir. İstatistiksel işlem olarak korelasyon ve regresyon analizi uygulanmıştır. Sonuç olarak yanal düşünme ile bilinçli farkındalık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu, yanal düşünmenin bilinçli farkındalık düzeyinin yordayıcısı olduğu ve bilinçli farkındalık davranışı geliştirmede yanal düşünme önemli bir etkiye sahip olduğu tespit

edilmiştir. Bireyin kendini tanıması ve özgünlüğünü gerçekleştirebilmesi için hayal gücü gelişimi ve çözüm odaklı bakış açısının önemli olduğu görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Yanal Düşünme, Bilinçli Farkındalık, Öğrenci

THE RELATIONSHIP BETWEEN STUDENT'S LATERAL THINKING AND CONSCIOUS AWARENESS LEVEL

Abstract

The purpose of this study is to evaluate the relationship between lateral thinking and conscious awareness. For the purpose of the study, students of Istanbul Province Foundation University Faculty of Sport Sciences and Academy of Physical Education and Sports creates the universe of study while 699 volunteer participants identified by simple random sampling method forms its sample. The data were collected with questionnaire method in this study which was conducted by using the scanning method (connective model). Personal information form, lateral thinking and conscious awareness scale were applied to the participants. The data which were collected recorded in SPSS 25 package program. Correlation and regression analysis were used for statistical analysis. As a result, it was found that there is a significant relationship between lateral thinking and conscious awareness level. Also, it is acquired that lateral thinking is a predictor of conscious awareness level and lateral thinking has an important impact on improving conscious awareness behavior. It is realized that imagination development and solution-oriented point of view are important for the individuals to recognize themselves and notice their originality.

Keywords: Lateral Thinking, Conscious Awareness, Student

GİRİŞ

İnsanları diğer canlılardan farklı kılan özelliklerden en başında düşünebilme yetisi gelir (Tanilli, 1998). Düşünme yetisi bireyler arasında farklılaştığı gibi süreç içinde değişkenlik gösterebilir. Düşünme Saban (2004) tarafından bireyin içinde bulunduğu çevrede yaşantı yoluyla kazanılan yeterlilik ve tecrübenin akıl yoluyla kavramsallaştırıldığı durumları, ileriki süreçte ki farklı olay ve duruma uyarlayabilecek bilişsel bir faaliyet olarak tanımlamaktadır.

Düşünme farklı türlerden oluşmaktadır. Bu türlerden biride yanal düşünme boyutudur. Bireyin zihinsel yapısında görünmeyen bir güç olarak bilinen ve eğitim yoluyla iyileştirilebilen yanal düşünme De Bono (1970) tarafından alışılmışın dışında bir düşünme çeşidi olarak ifade edilmektedir.

Yanal düşünme bilginin doğrudan zihinsel olarak aktarım davranışıyla ilgilidir. Yanal düşünme tavır ve bilgiyi kullanma yoludur (De Bono 1977;1990). Eğitim aracılığıyla yanal düşünmenin geliştirilmesinde kurumlara önemli görevler düşmektedir. Bireylere yanal düşünme becerisi kazandırılması, problemlerin çözülmesi ve değerlendirilmesi açısından önem arz etmektedir. Bu bilincin kazandırılmasında ailenin yanı sıra eğitim kurumlarına büyük görev düşmektedir. Kişinin çevresinde olup bitenin farkına varması ve algılaması kişide bilinci meydana getirmektedir (Şimşek, 2014). “Bireyler, kendilerini gerçek anlamda kabul edebilmek için özgün olmalıdır” (Gedik, 2018). İçinde yaşanan zaman diliminde oluşan durumların farkında

olma ve dikkatli olma durumu bilinçli farkındalığın en yaygın tanımıdır (Brown and Ryan, 2003). Sürecin analiz edilip değerlendirilmesi, bilgi aktarımın sağlanması ve yaratıcılığın gelişimi yönünde bilinçli bir farkındalık oluşturulması önemli bir durum haline gelmiştir.

Bu çalışmanın amacı yanal düşünme ve bilinçli farkındalık düzeyi arasındaki ilişkinin değerlendirilmesidir.

YÖNTEM

Bu araştırmanın amacı, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ve Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin yanal düşünme ile bilinçli farkındalık düzeyi arasındaki ilişkinin değerlendirilmesidir. Bu doğrultuda, iki veya daha fazla sayıdaki değişkenlerin birlikte değişme varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modeli (Karasar, 2008) olan ilişkisel tarama yönteminden yararlanılmıştır. Çalışmanın amacı doğrultusunda araştırmanın popülasyonunu, İstanbul İli Vakıf Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencileri, örneklemini ise basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile belirlenen 702 gönüllü katılımcı oluşturmaktadır. Katılımcıların ölçeklere verdiği cevaplar incelendikten sonra, eksik ve yanlış doldurulan ölçekler değerlendirmeye alınmayarak, toplam 699 katılımcıya ait ölçek değerlendirilmeye alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmacı tarafından oluşturulan tanımlayıcı form; cinsiyet, yaş üniversite, bölüm, spor branşı ve çalışma durumu olmak üzere 6 sorudan oluşmaktadır. Katılımcıların, yanal düşünme düzeyini ölçmek için Semerci (2016) tarafından geliştirilen tek boyutlu ve dokuz maddeden oluşan yanal düşünme ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin güvenirlik katsayısı 0,814 olarak hesaplanmıştır. “Hiç katılmıyorum” dan “tamamen katılıyorum” a doğru derecelendirilen beşli likert tipi bir ölçektir.

Katılımcıların bilinçli farkındalık düzeyinin değerlendirilmesinde, Brown ve Ryan (2003) tarafından geliştirilen Özyeşil ve ark. (2011) tarafından Türkçe’ye uyarlanan 15 madde ve tek alt boyuttan oluşan bilinçli farkındalık ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0.80 hesaplanmıştır. Ölçek “1: hemen hemen her zaman, 2: çoğu zaman, 3: bazen, 4: nadiren, 5: oldukça seyrek, 6: hemen hemen hiçbir zaman” şeklinde 6’lı likert tipi derecelendirme formundadır. Ölçekten alınan puanların yüksekliği veya düşüklüğü bilinçli farkındalığın düzeyini göstermektedir (Özyeşil ve ark., 2011).

İstatistiksel Analiz

Kişisel bilgi formu, yanal düşünme ve bilinçli farkındalık düzeyi ölçeklerinden elde edilen veriler SPSS25 programına girilerek, ilgili analizler yapılmıştır. Adaylara ilişkin kişisel bilgiler, envanter skorları ve faktör puanları frekans (f) ve yüzde (%) değerleri tespit edilerek verilmiştir. Puanların dağılım durumlarına, parametrik ve non parametrik dağılımlarına çarpıklık-basıklık (skewness-kurtosis) düzeyleri tespit edilerek bakılmıştır. Veriler normal dağılım göstermektedir. İstatistiksel olarak Korelasyon ve Regresyon Analizinden faydalanılmıştır.

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo- Demografik Özellikleri

		Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	190	27,2
	Erkek	509	72,8
Yaş	18-22	222	31,8
	23-27	439	62,8
	28 ve üzeri	38	5,4
Üniversite	Gelişim Üniversitesi	210	30,0
	Gedik Üniversitesi	79	11,3
	Esenyurt Üniversitesi	101	14,4
	Nişantaşı Üniversitesi	185	26,5
	Haliç Üniversitesi	124	17,7
Bölüm	Spor Yöneticiliği	250	35,8
	Antrenörlük	246	35,2
	Rekreasyon	203	29,0
Branş	Bireysel	172	24,6
	Takım	527	75,4
Çalışma Durumu	Evet	244	34,9
	Hayır	455	65,1

Tablo 1 incelendiğinde, çalışmaya katılan gönüllülerin %27,2'sinin kadın, %72,8'inin erkek, %31,8'inin 18-22 yaş aralığı, %62,8'inin 23-27 yaş aralığı, %5,4'ünün 28 yaş ve üzeri olduğu, %30'unun Gelişim Üniversitesi, %11,3'ünün Gedik Üniversitesi, %14,4'ünün Esenyurt Üniversitesi, %26,5'inin Nişantaşı Üniversitesi, %17,7'sinin Haliç Üniversitesi öğrencisi olduğu, %35,8'inin spor yöneticiliği bölümü, %35,2'sinin Antrenörlük Eğitimi bölümü, %29'unun rekreasyon bölümü öğrencisi olduğu, %24,6'sının bireysel sporcu, %75,4'ünün takım sporcusu olduğu, %34,9'unun tam veya yarı zamanlı çalıştığı, %65,1'inin çalışmadığı tespit edilmiştir.

BULGULAR

Tablo 2. Yanal Düşünme ile Bilinçli Farkındalık Düzeyi Arasındaki İlişki

		Bilinçli Farkındalık
Yanal Düşünme	r	,407
	p	,000
	n	699

**P<0,01

Tablo 2 yanal düşünme ile bilinçli farkındalık düzeyi arasındaki ilişkinin yönü ve düzeyi incelendiğinde; yanal düşünme ile bilinçli farkındalık skoru arasında pozitif yönde orta seviyede bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r=,407$, $p=,000$).

Tablo 3 Bilinçli Farkındalık Düzeyinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi

	B	Standart Hata B	β	T	p	VIF
Sabit	63,875	3,072		20,795	,000	
Yanal Düşünme	,289	,085	,127	-3,391	,000	1,000
$R=,407$	$R^2=,165$					
$F_{(1,697)}=27,500$	$P<0,001$					
Durbin Watson=1,799						

** $P<0,01$

Tablo 3 incelendiğinde, yanal düşünme ile bilinçli farkındalık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($R=,407$, $R^2=,165$; $p<,001$). Standardize edilmiş regresyon katsayısı (β)=,127, $t= -3,391$, $p=,000$ değerleriyle, yanal düşünmenin bilinçli farkındalık düzeyinin yordayıcısı olduğu tespit edilmiştir. İstatistiksel analiz sonucunda tespit edilen $R^2=,165$ değeri, yanal düşünmenin bilinçli farkındalık düzeyinin yordayıcısı olduğu ve toplam varyansın yaklaşık %16,5'ini açıkladığını ortaya koymaktadır. Başka bir ifadeyle, katılımcıların bilinçli farkındalık davranışı geliştirmede yanal düşünme önemli bir etkiye sahiptir.

TARTIŞMA SONUÇ

Yanal düşünme ile bilinçli farkındalık düzeyi arasındaki ilişkinin yönü ve düzeyi incelendiğinde; yanal düşünme ile bilinçli farkındalık düzeyi arasında orta düzeyde ve pozitif yönde bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Literatürde yanal düşünme ile ilişkiyi inceleyen çalışmalar mevcut olmasına rağmen, yanal düşünme ile bilinçli farkındalık düzeyi arasındaki ilişki inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yılmaz (2017) sınıf öğretmen adaylarına yaptığı çalışmada, yanal düşünme eğilimi ile eleştirel düşünme eğilimi skoru arasında orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Bilinçli farkındalık ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında, Şahin (2019) yaptığı çalışmada bilinçli farkındalık puanları ile yaşam doyumu puanları arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit etmiştir. Sirois ve Tosti (2012) tarafından yapılan bir araştırmada, erteleme eğilimi ve bilinçli farkındalık arasında ilişki tespit edilmiştir. Yanal düşünme ile bilinçli farkındalık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Yanal düşünmenin bilinçli farkındalık düzeyinin yordayıcısı olduğu tespit edilmiştir. Yanal düşünmenin bilinçli farkındalık düzeyinin yordayıcısı olduğu ve toplam varyansın yaklaşık %16,5'ini açıkladığını ortaya koymaktadır. Başka bir ifadeyle, katılımcıların bilinçli farkındalık davranışı geliştirmede yanal düşünme önemli bir etkiye sahiptir. Literatür incelendiğinde, bilinçli farkındalık düzeyinin yanal düşünme tarafından yordanmasına ilişkin herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Sonuç olarak yanal düşünme ve bilinçli farkındalık düzeyi arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu, yanal düşünmenin bilinçli farkındalık düzeyinin yordayıcısı olduğu ve bilinçli farkındalık davranışı geliştirmede yanal düşünmenin önemli bir katkı sağladığı tespit edilmiştir. Bireyin

kendini tanınması ve özgünlüğünü gerçekleştirebilmesi için hayal gücü gelişimi ve çözüm odaklı bakış açısının önemli olduğu görülmektedir.

KAYNAKLAR

- Tanilli, S, (1998), Yaratıcı Aklın Sentezi, (3. Baskı), Adam Yayınları, İstanbul.
- Saban, A, (2004), Öğrenme Öğretme Süreci Yeni Teori ve Yaklaşımlar (3. baskı), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- De Bono, E, (1970), Lateral Thinking. Ward Lock Educational, London
- De Bono, D, (1977), “Information Processing and New Ideas-Lateral And Vertical Thinking”, (In S. J. Parnes, R.B. Noller, and A. M. Biondi (Eds.) Guide to creative action, Revised edition of creative behavior guidebook, Scribner’s, New York.
- De Bono, D, (1990), Lateral Thinking: A Textbook of Creativity, Penguin Books. London.
- Şimşek, N, (2014), Farkındalık bilinci, (1. Baskı), Akçağ Yayınları, Ankara.
- Gedik, G, (2018), “Bilinçli Farkındalık ve Kendini Kabul”. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6/71, s. 615-626.
- Brown KW; Ryan RM, (2003), “The benefits of being present: Mindfulness and its role in psychological well-being”, Journal of Personality and Social Psychology, 80, s. 820-50.
- Karasar, N, (2008), Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel Yayınları, Ankara.
- Semerci, Ç, (2016), “Developing A Lateral Thinking Disposition (LATD) Scale: A Validity and Reliability Study”/”Yanal Düşünme Eğilimi (YADE) Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması”, Eğitimde Kuram ve Uygulama, 12/1, s. 358-371.
- Brown, Kirk; Warren and Richard, M. Ryan, (2003), “The Benefits of Being Present: Mindfulness and Its Role in Psychological Well-Being”, Journal of Personality and Social Psychology 84/4, s. 822-848.
- Özyeşil, Zümra; Coşkun, Arslan; Kesici, Şahin; Deniz, M. Engin, (2011), “Bilinçli Farkındalık Ölçeği’nin Türkçeye Uyarlama Çalışması”, Eğitim ve Bilim 36/160, s. 224-235.
- Yılmaz, B, (2017), Sınıf Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Ve Yanal Düşünme Eğilimleri Arasındaki İlişki, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Bolu.
- Şahin, A, (2019), “Üniversite Öğrencilerinde Bilinçli Farkındalık ile Yaşam Doyumu ve İyi Oluş Arasındaki İlişkiler”, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8, s. 151-176.
- Sirois, F; Tosti, N, (2012), “Lost in the moment? An investigation of procrastination, mindfulness, and well-being”, Journal of Rational-Emotive and Cognitive-Behavior Therapy, 30/4, s. 237-248.